

2.

Patienter paa 1^a og 2^a Fleje, hører Anvisninger og indsætter Bølen
 Udkast. institutter.

Til det af Direktionen saaledes anførte finder man at Kur-
 Kommissionen af 1^a Marts 1915.

København, den som skulde undlade at benytte den regelmæssige Post-
 besørgelse fra den nærmeste Postekspedition, men højet til, at den

ne Omlægning af Postbesørgelsen ikke burde efterfølges af en Afskaf-
 felse af Hospitalets Postbud, Posthest og Postvogn.

Efter Paalæg fra Justitsministeriet i Skrivelse af 19^a April
 f.A. har Kommissionen overvejet Spørgsmaalet om, hvorledes Postbe-
 sørgelsen til og fra Sindssygehospitalet ved Aarhus kan ordnes paa
 og bringes o. 200 Pakker om Maanedens til hospitalet. Af disse Pak-
 den heldigste Maade, og det dermed i Forbindelse staaende Spørgs-
 maal om Hesteholdet paa Hospitalet.

Hospitalet har med Hensyn til sin Postforbindelse bevaret
 den samme Tilstand som før den nuværende Postekspedition ved Ris
 Skov Jernbanestation blev oprettet, idet det har anset det for
 mest fordelagtigt at fastholde Aarhus som sin Postadresse. Hospi-
 talet holder sit eget Postbud og en særlig Hest og en særlig Vogn,
 hvormed Postbudet to Gange hver Dag kører til Aarhus og henter og
 bringer Post.

Afstanden fra Hospitalet til Hovedbanegaarden i Aarhus er
 5,5 km, medens det kun ligger 1,5 km fra Ris Skov Jernbanestation,
 fra hvis Postekspedition Hospitalet to Gange daglig kan faa Breve
 og Pakker, der ikke vejer over 1 kg. tilbragt, forsaavidt Postta-
 sken med Indhold ikke kommer til at veje over 12½ kg. Ikke desto
 mindre har Direktionen overfor Justitsministeriet hævdet, at Ho-
 spitalet staar sig ved at opretholde den nuværende Ordning.

Til Støtte for denne Paastand har Direktionen anført, at
 selvom Postbesørgelsen overgaar til Postvæsenet fra Ris Skov Post-
 ekspedition, vil Posthesten og Postvognen dog ikke kunne undværes
 da det i saa Fald vil være nødvendigt for Hospitalet mindst en Gang
 daglig at sende Vogn til Ris Skov Station efter større Pakker, og
 at Hospitalet ikke kan undvære den Nytte, det nu drager af Køre-
 tøjet udover Postbesørgelsen paa dettes to daglige Ture til Aar-
 hus, paa hvilke Postbudet/mindre Indkøb for Hospitalet, udbringer
 Rekvisitioner, betaler Regninger saavel for Hospitalet som for

2.

Patienter paa 1° og 2° Pleje, hæver Anvisninger og indsætter Beløb i Pengeinstituter.

Til det af Direktionen saaledes anførte finder man at burde bemærke, at denne Begrundelse ikke synes at kunne føre til den slutning, at man skulde undlade at benytte den regelmæssige Postbesørgelse fra den nærmeste Postekspedition, men højst til, at denne Omlægning af Postbesørgelsen ikke burde efterfølges af en Afskaffelse af Hospitalets Postbud, Posthest og Postvogn.

For Kommissionen er det oplyst, at der gennemsnitlig sendes og bringes c. 200 Pakker om Maaneden til Hospitalet. Af disse falder dog c. 400 paa Julemaaneden og c. 400 paa Paaskemaaneden, saa at det regelmæssige kun bliver c. 160 Pakker om Maaneden eller 5 à 6 om Dagen, heri iberegnet de mindre Pakker som Postvæsenet udbringer. Heraf maa sluttet, at der kun paa enkelte Dage vil være Grund for Hospitalet til at sende en Vogn til Ris Skov Station efter Pakker, og at disse faa og korte Ture ikke kan benyttes som Begrundelse for at holde et særligt Køretøj, men maa kunne besørges med de Heste og Vogne, som Hospitalet holder til andet Brug, eller med særligt dertil lejet Befordring. Det samme gælder om de særlig talrige Pakker ved Juletid og Paasketid, da det maa anses for utvivlsomt, at de ni Tiendedele deraf falder paa nogle faa Dage.

Lige saalidt kan den øvrige Brug, som Hospitalet nu gør af dette Køretøj begrunde, at det bevares for Hospitalet. Af de Ærinde som det foran er angivet, at det udfører ved Siden af Postbesørgelsen, er Udbringelsen af Rekvisitioner noget, som maa kunne erstattes med en Besked gennem Telefonen, og hvad Betaling af Regninger for Patienter paa 1° og 2° Pleje angaar, kan disse Patienter ikke have Krav paa en særlig Begunstigelse ved, at Staten uden Vederlag lader saadanne Virksomheder udføre for dem, idet de maa finde sig i, at det, som det koster at faa disse Hverv udført, afkræves dem. Det, der bliver tilbage, kan ikke være mere end, at det kan forenes til samlet Besørgelse en eller to Gange om Ugen.

Hospitalet benytter for Tiden til Stadighed 7 Heste, hvoraf de 2 dog fra for et Par Aar siden har været lejede, da Justitsministeriet ikke har bemyndiget Hospitalet til at købe to nye Heste i

5 Heste

5 Heste

3.

Stedet for to, som den Gang ikke kunde gøre Tjeneste mere. Af disse 7 Heste anvendes to som Køreheste til Personbefordring og Kørsel med Proviantvogn, to ved Avlsvæsenet, en i Haverne og en til Kørsel paa Hospitalets Grund med Brændsel, Aske, Madaffald, Gødning og lignende, medens den syvende er den ovennævnte Posthest.

Idet Kommissionen har ment at burde anlægge en rent økonomisk Betragtning overfor Sindssygehospitalernes Hestehold, er den enig om at udtale, at et Sindssygehospital ikke bør have flere Heste end det fuldt ud kan beskæftige Dag ud og Dag ind, medens det til Arbejde, som ikke kan gaa ind under dagligt Arbejde for en Hest bør benytte lejet Hestekraft.

Ud fra dette Synspunkt mener et Flertal indenfor Kommissionen herefter, at den nuværende Benyttelse af Heste paa Hospitalet ved Aarhus bør bedømmes, medens et Mindretal, bestaaende af Kommissionens Medlemmer fra Aarhus Hospital, der principielt holder paa, at Sindssygehospitalernes Direktioner bør have en mere vidtgaaende Myndighed end nu til selv at afgøre Spørgsmaal som det her foreliggende, ikke kan indrømme, at det er muligt for Kommissionen gennem en detailleret Opregning af det Arbejde, Hestene udfører, at faa Klarhed over, om de er fuldt beskæftigede, hvilket kun Hospitalets Funktionærer kan kontrollere.

De to Køreheste benyttes foruden til Tjenestekørsel for Overlægen og Direktionens øvrige Medlemmer til at køre to Gange om Ugen til Aarhus med Hospitalets Arbejdsvogn for at hente Varer fra Hospitalets Leverandører og Postpakker og Jernbaneforsendelser, der er for omfangsrige eller for tunge til at de kan befordres med Postvognen, Udover disse regelmæssige to ^{om Ugen} Ture benyttes de ofte til med Arbejdsvognen at hente Varer. Forsendelser fra Jernbane og Dampskib det hyppig skiftende Plejepersonales og Tyendes Tøj og lignende. Endelig er de jævnlig blevet benyttet til at køre Ture med Patienter, navnlig Damer paa 1' og 2' Pleje, ligesom de Funktionærer, der regnes til 2' Forplejningsklasse, har haft Adgang til naar Hestene var ledige og ikke trøtte, lejlighedsvis at benytte Hospitalets Køretøj til en Tur til Jernbanen eller til at komme ind til Aarhus; de to sidstnævnte Benyttelser er dog ophørt, siden Hospitalet begyndte

4.

at leje Heste.

Det maa nu antages, at det i det mindste under normale Forhold er mere økonomisk og i det hele mere fordelagtigt for Hospitalet at slutte Aftaler med sine Leverandører paa Grundlag af, at disse afleverer Varerne paa Hospitalet, end selv at hente dem. Plejepersonalets og Tyendets Tøj og alle andre Forsendelser med Post, Jernbane eller Dampskib bør Hospitalet lade adressere til Ris Skov Station i Stedet for som nu til Aarhus Statsbanestation, hvilket vil blive en Selvfølge, naar Hospitalets Postadresse bliver Ris Skov Station. Ogsaa mindre Forsendelser fra Leverandører i Aarhus vil af disse kunne forlanges sendt med Jernbanen til Ris Skov Station, eventuelt med Dampskib, hvilket dog kun i enkelte Tilfælde kan tænkes praktisk, da der er betydelig længere fra Dampskibsstationen ved Ris Skov til Hospitalet end fra Jernbanestationen.

Hvad endelig den anførte Kørsel med Patienter og Funktionærer angaar, anser Kommissionens Flertal det for urimeligt, at der af Staten skal holdes Herskabskøretøj til enkelte Damer paa 1° og 2° Pleje, og maa overfor Direktionens Henvisning til, at fri Befordring for Funktionærer, der regnes til 2° Forplejningsklasse, indenfor visse Grænser maa betragtes som et Emolument, der hører til deres Stilling anføre, at en saadan Ret ikke nævnes i det af Justitsministeriet den 18° Juli f.A. udfærdigede Reglement om Til- deling af Emolumenter til Tjenestemænd ved Statens Sindssygehospita- ler. Herefter vil der ikke kunne blive Spørgsmaal om at benytte to Heste Dag ud og Dag ind til de Kørsler, der skulde blive til- bage af dem, hvortil Kørehestene hidtil har været benyttede. Kom- missionens Mindretal mener derimod ikke man bør berøve Funktions- rere og Patienter den Adgang til af og til at benytte Hospitalets Køretøjer, som de hidtil har haft. Mindretallet holder bestemt paa, at selv om man maaske ikke kan kalde denne Adgang en velerhvervet Ret - hvorved det synes Mindretallet ligegyldigt, om den er opført i Emolument-Reglementet eller ej - er det i hvert Fald ganske ufor- svarligt at berøve Funktionærerne og Patienterne dette Gode, sær-

16 Samt
Kørsel
Dampskibets
station

B

5.

lig i Betragtning af Hospitalets Beliggenhed c. 1/2 Mil fra Aarhus.

De to andre Heste benyttes som anført i Hospitalets Landbrug der er paa 12,69 ha. Til Driften af denne Jord behøves et Spand kraftige Heste, men efter almindelig Landmandserfaring vil disse Heste ikke se/hele Aaret rundt have fuld Beskæftigelse i et Landbrug af denne Størrelse, de vil navnlig om Vinteren, men ogsaa i en Del af Sommeren ved Siden af deres Arbejde i Marken kunne bruges til anden Kørsel f. Eks. Brænde- og Varekørsel samt til Havearbejde.

De Kørsler paa Hospitalets Grund og i Haven, hvortil der nu benyttes to Heste, skal naturligvis ogsaa udføres i Fremtiden, men Kommissionens Flertal maa formene, at disse Heste med den Hjælp de som anført forudsættes at kunne faa af Avlshestene som Regel vil kunne benyttes foruden til dette Arbejde til Kørsel en Gang om Dagen til Aarhus og til Kørsel til Ris Skov Station, saaledes at Hospitalet, hvis der er Brug for mere Kørsel end hvad disse 4 Heste kan præstere, hvilket dog langt fra bør være Tilfældet til daglig, lejer Heste. Det ovennævnte Mindretal i Kommissionen skønner derimod ikke rettere end, at der til Stadighed vil være Brug for en Hest mere end af Flertallet antaget.

*Indkøbs
beskrivelse*

I Følge Opgørelse fra Sindssygehospitalet ved Aarhus var Udgifterne til Køreheste i Finansaaret 1917-18..... 3912 Kr. 63 Øre Kuskens Løn med Dyrtidstillæg andrager for forskellige Bestemmelser og Statens Sindssygehospitalet 3157 - 50 - Tiden aarlig..... 100 - 00 - anslaas den aarlige Udgift til Uniform til..... 7170 Kr. 13 Øre faar man herefter en samlet aarlig Udgift af

hvortil kommer Forrentning og Amortisation af Hestens Værdi.....	7000 Kr.	
og Vognenes Værdi.....	4400 -	
	<u>Ialt</u>	<u>11400 Kr.</u>
15% heraf.....		1710 Kr. 00 Øre
		<u>altsaa ialt..... 8880 Kr. 13 Øre.</u>

Det ovennævnte Mindretal indstiller den... I Følge Opgørelse fra Sindssygehospitalet ved Aarhus var Udgifterne... af Hesteholdet... at der tildeles Hospitalet 8 Heste.

6.

til Posthesten i Finansaaret 1917-18.....	1106 Kr.64 Ør
Postbudets Løn med Dyrtidstillæg andrager for Tiden aarligt.....	2632 - 50 -
anslaas den aarlige Udgift til Uniform til.....	100 - 00 -
faar man herefter en samlet aarlig Udgift af.....	3839 Kr.14 Ør
hvortil kommer Forrentning og Amortisation af Hestens Værdi.....	800 Kr.
og Vognens Værdi.....	300 Kr.
<u>ialt.....</u>	<u>1100 Kr.</u>
15 % heraf.....	165 Kr.00 Øre

altsaa ialt 4004 Kr.14 Ør

Ved at afskaffe Kørehestene vil man altsaa kunne spare c. 3880 Kr. 13 Øre aarlig, og ved at afskaffe Posthesten c. 4004 Kr. 14 Øre aarlig, ialt 12884 Kr. 27 Øre, et Beløb der langt overstiger det det vil koste at leje Heste de Dage, man har Brug for dem.

I Henhold til det foran udviklede skal Kommissionen indstille til Justitsministeriet, at lade Postbesørgelsen for Hospitalet overgaa til Postvæsenet fra Ris Skov Postekspedition, saaledes at ikke blot Postbudet ved Ledighed i Stillingen afskaffes i Overensstemmelse med det af Folketingets Lønningsudvalg i dets Betænkning af 20^e Juni 1917 over Forslag til Lov om Lønninger for Overlægerne og forskellige Bestillingsmænd ved Statens Sindssygehospitalet stillede Krav, men ogsaa den særlige Posthest afskaffes. Endvidere skal man indstille, at det bestemmes, at Hospitalets Hestebestand fremtidig bestaar af et Spand kraftige Heste, der fortrinsvis anvendes å Landbruget, men hjælper med andet Arbejde, og et Spand lettere men dog kraftige Heste, der dels i Sæmmentand dels enkeltvis anvendes til Havearbejde, til Kørsel til Ris Skov Station og Aarhus, til Kørsel med Madaffald og til andet Arbejde i Overensstemmelse med det foran udviklede, medens anden Kørsel, der bliver nødvendigt, besørges med lejede Heste.

Det ovennævnte Mindretal indstiller dog principalt at Spørgsmaal om Størrelsen af Hospitalets Hestehold overlades til Direktionens Afgørelse subsidiært, at der tildeles Hospitalet fem Heste.

Keeps her 5 teeth in perfect health, sweetish Brandy for drink
Lives of course, uses legs 2 g. regularly. -

Lives under various Disorders long since Royal

Keeps her 5 teeth in perfect health

Lives of course, uses legs 2 g. regularly

7 Teeth in Health + perfect health + 2. Her 2 young, an Ugly
Gouty Swelling (Not unlike Syphilis of the blood) Blasphemy
Applied Friction with oil of Turpentine (Noty. Friction) used
applied for at least 100 times in 1000 days, since Friction
has at least 100 times, in 1000 days, since Friction

Advances have been made in the use of Friction
in the treatment of

Constitutional of Circulation in the use of Friction of
her Roussignol

103007

Kommissionen af 1^e Marts 1915.

København, den 12^e April 1919.

Det af Kommissionen af 1^e Marts 1915 nedsatte økonomiudvalg
holder Møde Torsdag den 24^e d.M. Kl. 10 $\frac{1}{2}$ i det ved Ministeriet for
offentlige Arbejder liggende Kommissionsværelse.

Arbedigst

Ellsøe

Hr. Forvalter A. Lund

Sindssygehospitalet ved Aarhus.

103008

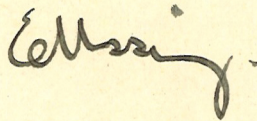
Kommissionen af 1^e Marts 1915.

København, den 12^e April 1919.

Kommissionen af 1^e Marts 1915 holder Møde Fredag den
25^e d.M. Kl. 10 $\frac{1}{2}$ i det ved Ministeriet for offentlige Arbejder
liggende Kommissionsværelse.

Erbedigst

Hr. Forvalter A. Lund

Sindssygehospitalet ved Aarhus.

103109

Afskrift.

Fra Direktionen

for

Sindssygehospitalet ved Aarhus

den 4. December 1918.

T I L

JUSTITSMINISTERIET.

I Skrivelse af 4 Oktober d. A. (Brev Nr. 22810 Journal 1917 Nr. 1924) har Justitsministeriet som svar paa Direktionens Skrivelse af 28 September d. A. udtalt, at Ministeriet ikke kan meddele Direktionen Bemyndigelse til for en Sum af 7000 Kr. at anskaffe et Par Heste til Hospitalet.

Direktionen har derefter truffet Aftale med en Vognmand i Aarhus om for en Betaling af 35 Kr. for en Dag at stille et Spand Heste med Vogn og Kusk til Raadighed for Hospitalet, naar dette har Brug for dem, hvilket vil vere Tilfelddet to Dage af hver Uge, da Proviantkørselen finder Sted, og isvrigt, naar den fornødne Arbejdskørsel ikke kan besorges af Avlsbrugets Heste. Endelig vil det ogsaa vere nødvendigt at bruge de lejede Heste til tjenstlige Kørseler i Hospitalets Arinde (f. Eks. Kørseler til Jernbane ved Embedsrejser, Kørseler til Aarhus i Forretninger for Hospitalet, Kørseler for at hente Direktionens medlemmer til Møderne). Derimod er al Kørsel med Patienter og de Kørseler for Funktionærer, som tidligere har været tilstaaet dem, bortfalden, hvorefter nævnte nedenfor.

Hospitalet har nu 5 Heste. Af disse er den ene, Gartnerhesten, gammel (28 Aar) og udslett og maa ifølge Erklæring fra en Byrlæge snart slaas ned. "Posthesten", som efter Ministeriets Bestemmelse (i Skrivelse af 1. Februar d. A. Brev No. 2515 Journal No. 3300/1917)

vil være at sælge, er 16 Aar gl. og vil i alt Fald ikke kunne bruges til Sværere Arbejde end det, den nu udfører.

Naar Hospitalet mister disse to Heste, har det altsaa kun 3 tilbage, medens det indtil for kort Tid siden havde 7 Heste, alle i stadig Brug.

Det maa synes indlysende, at denne Tilstand kun bør være saa kort som muligt. At leje den fornødne Hestekraft vil vise sig uforholdsmæssig dyrt. Direktionen maa fremdeles bestemt fastholde, at det Arbejde, som hidtil har været udført ved Hospitalets egne Heste, ogsaa fremdeles som Regel bør udføres paa denne Maade og ikke ved lejede Heste eller ved Menneskers Arbejde.

Men da Ministeriet ikke har ment at kunne besyndige Direktionen til at bestemme Hestenes Antal og eventuelt forny Hestebestanden, tillader man sig at forespørge, hvorledes man under de forhaandenværende Omstændigheder har at forholde sig, idet man altsaa anholder om, at Ministeriet vil fastsætte det Antal Heste, som Hospitalet maa holde. Naar Ministeriets Bestemmelse i saa Henseende foreligger, vil Direktionen da fremkomme med nærmere Indstilling med Hensyn til Anskaffelsen af de manglende Heste.

Men med Hensyn til denne Afgøelse fra Ministeriets Side tør man henlede Opmærksomheden paa, at, som foranført, al den Kørsel der hidtil er tilstaaet Patienter og Funktionærer, under de foreliggende Omstændigheder er ganske bortfalden. Man tillader sig da at anholde om, at Ministeriet ved Afgørelsen af det fornevnte Spørgsmaal tillige vil bestemme, hvorvidt de Kørseler, som hidtil har været tilstaaet Funktionærerne og Patienterne, for Fremtiden skal fratages dem. Funktionærerne har, formentlig med Rette, anset disse Kørseler som hørende til de Emolumenter, der følger med deres Stilling. Hospitalet er jo beliggende saa nær ved Aarhus, at en Frekvens mellem Byens og Hospitalets Beboere er en selvfølge Ting. Paa den anden Side ligger Hospitalet saa langt fra Byen, at det for mange, navnlig ældre Funktionærer, og under visse Forhold for alle, er vanskeligt at komme derind til Fods. Og navnlig er Vejen til Hovedbanegaarden saa lang, at man er nødt til at bruge Vogn.

naar man skal derind med Bagage. Vil man benytte Grenaabanen, medfører det et Spild af et Par Timer i Aarhus, og naar man har mere Bagage, end man kan bære, maa det køres til Risskov Station. Og naar man skal leje Vogn til Jernbanen eller Dampskibet, bliver Turen fra Hospitalet til Aarhus dyrere end Turen fra Aarhus til København. Det har da ogsaa, saalænge Hospitalet har bestaaet, været en fast Sedvane, at Funktionærerne indenfor visse-ret snævre- Grænser har kunnet benytte Hospitalets Befordring.

For Patienterne har det, naar deres Tilstand tillod det, været en gavnlig Rekreation en Gang imellem at kunne køre en Tur. Direktionen maa for sit Vedkommende indstille, at dette Gode bevares for Funktionærer og Patienter, og tillader sig altsaa at anmode om, at der ved Fastsættelsen af Antallet af Hospitalets Heste maa blive taget Hensyn hertil.

Naar Ministeriets Bestemmelse i bemeldte Henseende foreligger, tillader man sig at henstille, at det indenfor den saaledes givne Ramme overlades Direktionen at ordne Forholdet paa den Maade, som Direktionen maatte anse for den bedste; særlig ogsaa saaledes, at det ov erlades Direktionen i Tilfælde af en Hests Afgang at erstatte den ved Anskaffelsen af en ny. Dels er det dyrt at hjælpe sig med lejede Heste, dels gælder det, naar man skal købe Heste, ofte om at kunne afslutte en Handel straks, naar der foreligger et fordelagtigt Tilbud, idet man ikke kan vente, at Sælgeren skal staa ved sit Tilbud i den Tid, som Forhandlingerne med Ministeriet om Tilladelse til at købe Hesten kan vare.

L. Hallager.

Drechsel.

P. Nielsen.

En Udtalelse over Sagen udbedes.

Justitsministeriet den 10 December 1918.

P. M. V.

Schrøder.

Kommissionen af 1. Marts 1915.